

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

щодо формування місцевих програм підтримки ветеранів війни, членів їхніх сімей та родин загиблих (померлих) Захисників чи Захисниць України

За результатами аналізу даних попереднього періоду моніторингу виявлено низку неузгодженостей із чинним законодавством, відсутність об'єктивного економічного обґрунтування під час бюджетних розрахунків та системні методологічні помилки.

Ці рекомендації покликані усунути виявлені розбіжності та спрямовані на формування дієвої системи підтримки, зокрема шляхом:

1. Ведення чіткого обліку. Системний збір, актуалізація даних про чисельність і реальні потреби ветеранів війни в громаді є першоосною для якісного середньострокового та річного бюджетного планування. Кожна цифра в паспорті місцевої програми має спиратися на реальну статистику.
2. Дотримання принципу адресності. Місцеві програми не повинні дублювати загальнодержавні гарантії або розпорошувати обмежені ресурси громад на однакові виплати для всіх. Необхідно передбачити спрямування фінансування на адресну підтримку конкретної родини на основі оцінки її індивідуальних потреб та життєвих обставин.
3. Уніфікації видатків та соціальної справедливості. Рекомендується уникати диспропорцій у розмірах виплат між різними громадами, що дозволить уникнути поділу та дискримінації ветеранів війни та знизити ризики виникнення соціальної напруги.

Практичне застосування цих рекомендацій дозволить громадам уникнути технічних помилок, оптимізувати власні фінансові ресурси та синхронізувати місцеву ветеранську політику із загальнодержавною стратегією.

Загальні положення

При розробці або оновленні заходів місцевих програм органи місцевого самоврядування (ОМС) та місцеві військові адміністрації мають керуватися нормативно-правовими документами, зокрема:

Законом України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту” (далі – Закон);

Законом України “Про засади внутрішньої і зовнішньої політики” (в частині формування комплексного підходу до внутрішньої політики у ветеранській сфері, зокрема статті 10¹);

Стратегією державної ветеранської політики на період до 2030 року, затвердженою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29.11.2024 № 1209-р;



ДОКУМЕНТ СЕД АСКОД

Сертифікат [3FAA9288358EC0030400000AD833A00367BDC00](#)

Підписувач [Гуменюк Наталія Миколаївна](#)

Дійсний з [10.12.2024](#) по [09.12.2026 23:59:59](#)

Мінветеранів



№ 14486/1.3/3.5-26 від 20.05.2026

Стратегією формування системи повернення з військової служби до цивільного життя на період до 2033 року, затвердженою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31.12.2024 № 1350-р;

Бюджетним кодексом України (в частині цільового та ефективного використання коштів місцевих бюджетів).

Важливим аспектом є те, що місцева програма не повинна дублювати державні гарантії (наприклад, виплату загальнодержавних допомог), а має доповнювати їх, виходячи з потреб конкретної громади та її фінансової спроможності.

Визначення категорій осіб

Враховуючи те, що сучасна ветеранська політика виходить за рамки “статусних” категорій, для уникнення соціальної напруги та забезпечення комплексної підтримки, до цільової групи місцевих програм включаються:

- учасники бойових дій;
- особи з інвалідністю внаслідок війни;
- учасники війни;
- члени сімей ветеранів війни.
- члени сімей загиблих (померлих) захисників і захисниць України, а також членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни.

Важливо: не допускається використання визначення “ветерани війни та особи з інвалідністю внаслідок війни”, оскільки останні є складовою поняття “ветерани війни” (ст. 4 Закону). Окреме винесення створює логічну та методологічну помилку.

Особливими категоріями, які є невід’ємною частиною ветеранської політики держави та відповідно громади, і передбачаються в місцевих програмах і прописуються окремо є:

– члени сімей військовослужбовців, які вважаються зниклими безвісти за особливих обставин, або перебувають у полоні. Тут важливим моментом є те, що поки триває процес встановлення долі бійця, ці родини не мають статусу “члена сім’ї загиблого”, ця категорія осіб має бути передбачена у програмі як окрема категорія, якій надають місцеві пільги та адресну допомогу на період дії воєнного стану.

– учасники добровольчих формувань територіальних громад (ДФТГ) та члени їхніх родин. Оскільки вони не завжди мають статус учасника бойових дій (кадрового військового), ОМС мають право передбачати для них місцеві гарантії та виплати (зокрема родинам загиблих добровольців під час виконання завдань) за рахунок коштів місцевого бюджету.

Важливо: коло осіб, на яких поширюється дія заходів місцевих програм, не може бути обмежене лише окремими категоріями (наприклад, виключно особами з інвалідністю внаслідок війни). Під час проектування програм ОМС мають передбачати підтримку виключно тих категорій громадян, правовий статус яких чітко визначений чинним законодавством України. Включення до

місцевих програм доволіно сформульованих або законодавчо не врегульованих категорій осіб є недопустимим, оскільки може призвести до неефективного або нецільового використання бюджетних коштів.

Під час визначення структури та ключових напрямків заходів програм рекомендується передбачати, наприклад:

Захід	Напрямки реалізації
Психосоціальна підтримка та реабілітація	Послуги ментального здоров'я, сімейний відпочинок, робота ветеранських просторів.
Реінтеграція та адаптація	Перекваліфікація, бізнес-курси, співфінансування грантів для ветеранського бізнесу.
Соціальні гарантії	Адресна допомога, пільги на ЖКП (понад державний стандарт), побутова допомога.
Постізоляційний супровід	Первинна медико-психологічна допомога, юридичний супровід, допомога у відновленні документів для осіб, звільнених із полону і т. д.

Узгодження місцевих програм із цілями Державної стратегії

З метою системної реалізації ветеранської політики органам місцевого самоврядування (ОМС) та обласним військовим адміністраціям (ОВА) наполегливо рекомендовано використовувати Стратегію державної ветеранської політики на період до 2030 року (далі – Стратегія) як базову методологічну основу під час планування заходів та фінансових показників відповідних місцевих програм.

Стратегія є комплексним програмним документом, успішна реалізація якого потребує синергії та постійної взаємодії центральних і місцевих органів виконавчої влади, ОМС, підприємств, установ, організацій, міжнародних партнерів та інститутів громадянського суспільства.

Слід наголосити, що Стратегію формують три стратегічні цілі:

- відновлення людського капіталу та добробуту ветеранів/ветеранок, членів їхніх сімей;
- повага та вшанування;
- визначення участі ветеранів/ветеранок у забезпеченні національної безпеки та обороноздатності.

Відповідно до Операційного плану заходів з реалізації Стратегії, місцеві органи влади як співвиконавці безпосередньо залучені до реалізації таких ключових операційних цілей:

1. Координація державної ветеранської політики, діяльності надавачів послуг для ветеранів/ветеранок та забезпечення безбар'єрного доступу цільової аудиторії до сервісів.

2. Відновлення та підтримка фізичного і психічного здоров'я ветеранів та ветеранок.

3. Забезпечення спроможності щодо працевлаштування, професійної адаптації та освіти.

4. Всебічна підтримка членів сімей ветеранів та ветеранок.

5. Формування культури поваги до ветеранів/ветеранок та вшанування пам'яті загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України.

6. Залучення ветеранів і ветеранок до забезпечення утвердження української національної та громадянської ідентичності, а також підготовки національного спротиву.

Приведення у відповідність місцевих ветеранських програм до визначених державних операційних цілей дозволить громадам:

чітко зафіксувати ветеранську політику як невід'ємну складову стратегічного планування розвитку територій;

забезпечити стале фінансування довгострокових проєктів (створення хабів, безбар'єрного простору);

ефективно координувати залучення ресурсів міжнародної технічної допомоги та внутрішніх інвестицій під конкретні, стратегічно визначені заходи.

Формування видатків та недопущення соціальної напруги

Наразі значуща різниця у розмірах виплат між спроможними та дотаційними громадами (наприклад, різниця в одноразовій допомозі від 2 000 до 50 000 грн за один і той самий напрям реалізації заходу) провокує відчуття несправедливості та створює соціальну напругу серед ветеранської спільноти.

З огляду на зазначене рекомендується:

– громадам з обмеженим бюджетом розглянути можливість відійти від виплати мізерних грошових виплат на надання якісних безкоштовних послуг (звільнення від місцевих зборів, безкоштовне харчування дітей ветеранів війни у школах, оплата послуг профільних психологів);

– розміри матеріальної допомоги ветеранам війни мають базуватися на чітких державних стандартах – наприклад, дорівнювати одному чи кільком прожитковим мінімумам або мінімальним зарплатам на поточний рік. Це зробить фінансування обґрунтованим і зрозумілим для людей, а також захистить бюджет від прорахунків;

– проводити спільні консультації на базі районних або обласних військових адміністрацій для добровільного узгодження “граничних меж” допомоги між сусідніми громадами.

Для досягнення балансу та адресності допомоги, громадам важливо чітко розмежувати сфери відповідальності. Держава дає базові гарантії (пенсії, субсидії, безкоштовне лікування за НСЗУ). А завдання громади – допомогти ветерану війни адресно, тобто дофінансувати те, чого немає в державних гарантіях. Зокрема:

Грошові виплати та субвенції

- *Державний рівень (базовий)*: щомісячні виплати, державні житлові субвенції.
- *Місцевий рівень (адресний)*: одноразова матеріальна допомога, фінансування лікування, допомога у складних життєвих обставинах (СЖО).
- *Рекомендація*: Не дублювати державні виплати. Спрямовувати місцеві кошти адресно – на основі актів обстеження матеріально-побутових умов конкретної родини.

Медицина та реабілітація

- *Державний рівень (базовий)*: безкоштовне лікування та протезування за пакетами НСЗУ.
- *Місцевий рівень (адресний)*: оплата медикаментів поза переліком НСЗУ, покриття витрат на проїзд до шпиталів.
- *Рекомендація*: громада не повинна платити за те, що вже передбачено державою через НСЗУ. Фінансуються супутні потреби.

Пільги на ЖКП

- *Державний рівень (базовий)*: державна знижка (75% чи 100%) у межах нормативного споживання.
- *Місцевий рівень (адресний)*: додаткова знижка за рахунок громади (на обсяг понад норму або для осіб без статусу).
- *Рекомендація*: використовувати цей інструмент для підтримки сімей полонених/зниклих безвісти (до моменту отримання ними офіційного посвідчення).

Моніторинг та ефективність реалізації ветеранської політики

Для якісного виконання місцевих програм рекомендується створення самостійних структурних підрозділів з питань ветеранської політики у структурі виконавчих органів або підтримка створення відповідних секторів у районних/обласних військових адміністраціях.

Ефективність реалізації програм оцінюється через систему щоквартального моніторингу Мінветеранів. При заповненні звітності громади мають дотримуватися таких правил:

1. До моніторингової форми включаються всі видатки місцевого бюджету, що спрямовані на фінансову підтримку ветеранської спільноти, незалежно від того, який саме профільний підрозділ (соціального захисту, освіти, охорони здоров'я чи культури) є безпосереднім розпорядником цих коштів.

2. У разі неможливості здійснити детальний розподіл видатків за окремими категоріями за 2025 рік, допускається відображення інформації сумарними показниками (загальною сумою) згідно з фактичними звітами про виконання місцевих програм за минулий період.

3. Починаючи з I кварталу 2026 року, облік та подання інформації здійснюються виключно у розрізі кожної окремої категорії відповідно до вимог оновленої форми моніторингу.

Висновки

Приведення структури місцевих витрат у відповідність до оновленої форми моніторингу дозволить чітко продемонструвати реальний обсяг фінансових ресурсів, які громада спрямовує на реалізацію ветеранської політики.

Такий підхід дозволить громадам збалансувати реальні потреби спільноти з прогнозами видатків місцевого бюджету, та на основі точних цифр аргументувати Міністерству фінансів та Мінветеранів скільки саме і під які конкретні завдання громаді потрібно виділити кошти, зокрема з державного бюджету.